

УДК 37.013

Р. І. Пахолок

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЧОЛОВІЧИХ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ГІМНАЗІЯХ (XIX – ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТ.)

Розвиток в Україні навчальних закладів нового типу – ліцеїв, гімназій – викликає закономірний інтерес до вивчення історичного досвіду діяльності цих закладів. Розвиток гімназійної освіти в історичному ракурсі досліджує І. Курляк. Дидактичну думку Галичини міжвоєнної доби розкрито у працях Т. Завгородньої. (Завгородня Т. К., 1998). Діяльність освітніх закладів Буковини подано у роботах Л. Кобилянської, О. Пенішкевич, І. Петрюк. Однак дидактичні особливості навчального процесу в чоловічих західноукраїнських середніх навчальних закладів окремо не вивчалися.

Метою нашої статті є вивчення та аналіз дидактичних особливостей навчального процесу в чоловічих західноукраїнських гімназіях. Завдання: вивчити структуру чоловічих середніх навчальних закладів; виявити форми, методи й засоби, що домінували у навчальному процесі чоловічих середніх освітніх закладів у XIX ст. Ми не характеризували підручників та методики викладання окремих предметів, так як ці теми вимагають окремого дослідження.

Зазначимо, що до кінця XIX ст. усі державні середні та вищі школи в Галичині були чоловічими (Курляк І. Є., 1997, с. 21). Жіночих гімназій як підстави для отримання середньошкільної освіти не було, тому атестат дівчата могли отримати на правах екстерністок. Якщо дівчина хотіла перейти з горожанської чи вищої дівочої школи до середньої, то вона мала скласти вступні іспити в тому обсязі й згідно з тими вимогами, які ставилися до відповідних чоловічих шкіл (Нагачевська З. І., 2007, с. 704).

Організація австрійських шкіл у XVIII – першій половині XIX ст. ґрунтувалася на основних положеннях, окреслених ще І. Лойолою у книзі “Ratio studiorum”. Головними завданнями навчальних закладів у ній визначено ведення молоді через

пізнання правди до пізнання Творця. Навчання мало здійснюватися від легких і доступних юнакам речей до щораз складніших. Визначено також структуру навчальних закладів, яка витримувалася в засновуваних чоловічих гімназіях. Так, Тернопільська гімназія на початку заснування (1820 р.) мала п'ять класів: принципія або інфіма, граматики, синтакса, поетика або гуманітас і риторика. Позаяк на принципію або інфіму припадало багато матеріалу, її поділили на дві частини і додатковий курс називали “парва”. Три (пізніше чотири) нижчі класи називали “граматикальними”. Два вищі класи, в яких читали класичних авторів – “гуманіорами” (Ювілейна книга, 1998, с. 15). У всіх гімназіях учили тих самих предметів і з тих же підручників. У першому класі вчили релігії, латинської мови, географії та арифметики, в другому до цих предметів додавалася історія, а в третьому та четвертому – грецька мова. У “гуманіорах” (5-й і 6-й класи) замість арифметики вивчали алгебру, а також загальну стилістику та проводили стилістичні вправи латинською мовою, з якої у свідомстві не виставляли оцінок. Основну форму роботи з гімназистами – лекцію – доповнювали т. зв. “засідання”, “збори”. На одному з засідань учнів гуманітарних класів Тернопільської гімназії 8 грудня 1842 р. Павло Новаковський зачитав напам'ять трагедію Софокла “Цар Едіп”, шість промов Демосфена й усі оди Горация, що свідчить про старанність гімназистів, знання ними кращих творів світової культури. За хороші успіхи в навчанні гімназисти удостоювалися похвал губернатора (Ювілейна книга, 1998, с. 20).

До переліку гімназійних предметів не входили польська й українська мови, а також природознавство й геометрія. Мовою викладання була німецька. Кожен клас мав 18 годин навчання тижнево; вівторок

пополудні та весь день четверга були вільними від навчання. Лекції тривали 45 хвилин. Про початок і кінець шкільної години повідомляв “терціян” – сторож гімназії. До його функцій належало також розносити по класах книгу оголошень директора гімназії. Між шкільними лекціями опівдні була “велика перерва”, що тривала 25-30 хвилин.

Головними навчальними предметами були релігія й латина. Нагляд за лекціями релігії був, згідно з розпорядженням придворної освітньої комісії від 1781 р., у руках директора. Його обов’язком було пильнувати, щоби вчителі релігії й етики послуговувалися схваленими владою підручниками та методами навчання. Все зводилося до того, щоби виховувати юнаків у християнському дусі та навчити їх у житті застосовувати релігійні принципи.

До 1807 р. галицькі гімназії мали небагато катехитів, тому заняття релігії вели інколи світські вчителі, а екзоти виголошували парафіяльні священики. За розпорядженням від 2 квітня 1822 р. нагляд над наукою релігії взяло на себе єпископське управління. Єпископам доручено призначати для кожної гімназії духівників чи світських людей, які мали навчати хлопців релігії, брати участь в іспитах з нього та дбати про належне виголошування екзот.

Навчальна програма тогочасних гімназій включала дві години релігії тижнево. Оцінка з релігії й поведінки виставлялася з урахуванням щоденного відвідування богослужінь, екзорт у неділі й під час посту, сповіді й причащення не менше п’яти разів на рік. На початках заснування для шістьох класів гімназій були три окремі німецькомовні підручники, видані у Відні. Перші два були призначені для 1-2 і 3-4 класів, де з хлопцями обговорювали питання існування Бога, створення світу, призначення людини, первородний гріх, відкуплення, заснування церкви та її устрій. Перший підручник у 1845 р. замінено катехизмом, який написав Рінн, священник і вчитель Тернопільської гімназії (Ювілейна книга, 1998, с. 16). Аналогічні питання, щоправда, на вищому рівні, входили у зміст другого підручника для 3-4 класів, який був насичений біблійними цитатами. У

підручнику для 5-6 класів розглядалися обов’язки людини по відношенні до самої себе й ближнього, традиції церкви, проголошувалася непомильність її науки. Хлопці частково вивчали Старий та Новий Завіти. Супроводжувані вчителями, юнаки щодня відвідували богослужіння, а у свята ще й вечірні. Передвеликодні реколекції відбувалися два рази на день, від суботи перед вербною неділею до наступного вівторка. У травні відправлялися маївки в честь Божої Матері, і всі хлопці відвідували ці вечірні відправи. Відбувалися також екзорти, які подекуди проходили досить урочисто, в костелі (Українська Академічна гімназія, 1932, с. 44).

Уроків фізкультури у тогочасних гімназіях не було. Проводилися епізодичні фізичні вправи на відкритому полі, але під наглядом учителів чи батьків. У більшості гімназій до навчального плану входила каліграфія. Як надобов’язковий предмет вона вивчалася в Тернопільській гімназії з 1844 р. (Ювілейна книга, 1998, с. 20).

У приватних чоловічих гімназіях навчальний процес будувався згідно з програмами державних класичних гімназій. Відхилення від плану зазвичай обумовлювалися прагненням професорів внести національний елемент у виховання гімназійної молоді. Так, у Збараській гімназії відбувалося навчання історії за підручником М. Грушевського “Про старі часи на Україні” (Лисогір М., 1968, с. 551). Приватні чоловічі гімназії утримувалися на кошти, отримані за навчання учнів, та зібрані гімназійними комітетами благодійні пожертви. До управи комітетів традиційно входили ініціатори відкриття гімназій.

При окремих гімназіях відкривають курси, як правило, філософії, що згодом переростають у старші гімназійні класи. Наприклад, у Тернопільській гімназії з 1824 р. існували окремо дворічні філософські курси, з яких після 1849 р. постали сьомий і восьмий класи. Обов’язковими предметами тут були: релігія, філософія, математика, фізика, латинська мова, історія, природознавство, сільське господарство (оглядово). На філософських курсах юнаки вивчали також догматику й етику. З 1836 р. латинська мова стала

надобов'язковим предметом, хоча була мовою викладання (Ювілейна книга, 1998, с. 17). Окремі гімназійні вчителі мали докторські ступені, викладали матеріал із власних скриптів. Учнів філософських курсів іменували “слухачами”, їм надавалася більша свобода в поведінці, ніж іншим гімназістам.

Керівництво гімназією здійснював директор, хоча насправді його функції виконував префект, узгоджуючи свої дії з керівником. Кожен кандидат на вчительську посаду зобов'язаний був представити документ (посвідку) про те, що він прослухав курс педагогіки й склав іспит із цього предмета. За окремими грамати-кальними класами були закріплені вчителі, які продовж чотирьох років вчили учнів усіх предметів (крім релігії), а після цього знову починали займатися з хлопцями першого класу. Аналогічно працювали вчителі гуманітарних класів. Серед методів викладання домінували заучування напам'ять, строгого дотримання навчальних підручників. Будь-які зміни у поданні навчального матеріалу вчителі були зобов'язані узгоджувати з директором чи префектом. Як правило, гімназійні вчителі добре знали свій предмет, окремі з них згодом ставали професорами вищих навчальних закладів.

Оцінки юнакам виставляли під керівництвом префекта. З основних предметів, тобто релігії й латинської мови, учень зобов'язаний був отримати “добре” (секунду), а з грецької мови, арифметики, історії або географії – “терцію”, причому хоча б з одного з перелічених предметів.

Учителі практикували методи заохочення гімназістів. Наприклад, у 1837-1847 рр. у Тернопільській гімназії відбувалися прилюдні покази, під час яких юнакам під музичний супровід вручали премії, а випускники найвищих класів виступали латинською чи німецькою мовами. Оркестр також брав участь у першій маївці для гімназістів 23 травня 1822 р. в кутковецькому лісі (Ювілейна книга, 1998, с. 17).

Про велику популярність чоловічих середніх освітніх закладів свідчить, зокрема, стрімке зростання кількості гімназістів. Так, якщо в Тернопільській гімназії у перший рік заснування навчалася 87 учнів,

то вже у другому навчальному році (1821-1822) гімназія мала 257 учнів. У 1823-1824 н. р. тут навчалася 394 хлопці, а на філософських курсах – 70. У 1826 р. у гімназії навчалася 423 учні. Щоправда, з уведенням оплати за навчання (4 золотих ринських за півріччя, щоб обмежити великий вплив убогої молоді) кількість гімназістів згодом зменшилася, зате прибували сини аристократії з різних частин корінної Польщі і навіть із Відня (Ювілейна книга, 1998, с. 19).

З другої половини ХІХ ст. чоловічі гімназії будували свою діяльність згідно “Організаційного нарису гімназій і реальних шкіл Австрії” (1849 р.), який до їхніх основних завдань відносив підготовку учнів до навчання в університеті. Навчальна діяльність чоловічих гімназій була регламентована міністерськими розпорядженнями, планами, програмами та апробованими підручниками. Підручники, що пройшли апробацію, були обов'язковими для всіх державних шкіл, а також тих приватних, які хотіли отримати право прилюдності. Однак, помимо своєї рідної уніфікації змісту освіти, у чоловічих гімназіях панував національний дух, що з року в рік підтримувався прогресивною молоддю. “Ідеалістичний і демократичний” виховний напрям діяльності чоловічих навчальних закладів започатковували прогресивні українські педагоги (Шах С., 1956, с. 40).

Аналіз навчальних планів чоловічих гімназій класичного типу засвідчив, що обов'язковими предметами у них були: латинська, німецька, українська, польська (умовно обов'язкова) мови для всіх класів і грецька – від третього класу, релігія, історія і географія (разом чи окремо), математика, природознавство (до 6 класу включно), фізика й хімія – від третього класу. У сьомому й восьмому класах хлопці вивчали вступ до філософії (логіка та психологія). Надобов'язковими предметами були: історія рідного краю, французька мова, рисунки, спів, фізкультура, стенографія й каліграфія.

Навчальні плани чоловічих гімназій відповідали загальному навчальному планові й інструкціям для всіх австрійських

гімназій, а навчання крайових мов (української та польської) — планові Крайової шкільної ради.

У міжвоєнну добу перелік гімназійних предметів суттєво не змінився, лише збільшилася кількість годин на вивчення польської мови, посилилося виховання в польському дусі (польський військовий вишкіл, відзначення днів польської незалежності, конституції, іменин президента, маршала Польщі тощо).

Особливістю середньої освіти на початку ХХ ст. було зростання престижу навчання в гімназіях і зменшення кількості учнів у реальних школах та ліцеях, що свідчить про надання прерогативи гуманітарному вихованню та недооцінку прикладних фахів.

Організація навчального року тісно пов'язувалася з релігійними та державними святами, цісарськими ювілеями. Навчальний рік традиційно складався з двох семестрів: осіннього — з вересня до січня та весняного — з лютого до червня (Соляр І., 2007, с. 45).

Невеликі зміни до навчальних планів чоловічих гімназій внесено у 1867 р., враховуючи вивчення крайових мов. У чоловічих освітніх закладах використовували різні види вправ: перекази, тести (Домбровський А., 1939, с. 34).

Основною формою навчання у чоловічій середній школі були лекції. Їх доповнювали екскурсії (Дорошенко Н., 1934, с. 17). Велике пізнавальне й виховне значення мали організовані гімназійними професорами екскурсії за кордон. Так, директор Станіславівської, згодом Львівської гімназій, знавець класичної філології й мистецтва Микола Сабат майже кожне літо організовував для юнаків поїздки в Грецію, Італію, Єгипет. “Наукову студійну подорож до Греції” організував також І. Кокорудз, описавши згодом пам'ятки грецької архітектури (Ювілейна книга, 1998, с. 51).

Цікавою формою допомоги хлопцям у підготовці до занять були створювані при середніх навчальних закладах т. зв. “учальні”. Заняття проводилися зазвичай у класах чи гімназійній читальні; готуватися

до занять допомагали викладачі (Українська Академічна гімназія, 1932, с. 73-74).

Навчальний процес будувався з дотриманням принципів послідовності, систематичності. Вивчення мов не обмежувалося лише засвоєнням граматичних правил. Окрім засвоєння матеріалу підручника, гімназисти повинні були прочитати рекомендовані літературні твори, щоби згодом брати участь у їхньому аналізі. На основі прочитаного гімназисти виконували письмові шкільні задачі (твори).

Серед навчальних засобів чоловічих освітніх закладів виокремлюємо підручники, навчальні й методичні посібники, дидактичні матеріали, обладнання, навчальні кабінети й бібліотеки. Учительські й учнівські бібліотеки містили фахові книги, підручники, журнали. Кабінет географії та історії традиційно укомплектовувався атласами, картинами, контурними картами. Природничий кабінет укомплектовували ботанічними, зоологічними й анатомічними таблицями, мінералогічними моделями, коробками з комахами, мікроскопами тощо. У багатьох гімназіях обладнували кабінети “моделей і взірців для рисунків”, у якому були гіпсові маски; гіпсові, дерев'яні та залізні моделі; глиняний посуд та різні предмети домашнього вжитку. Для фізичних вправ обладнували великі зали. Зазвичай у чоловічих гімназіях навчальні кабінети були добре обладнані. Наприклад, фізичний кабінет Тернопільської гімназії у 1913-1914 н.р. налічував 302 предмети (Ювілейна книга, 1998, с. 35).

З 20-х років ХХ ст. у чоловічих початкових та середніх школах почали використовувати механічні візуальні пристрої: діаскоп, кодоскоп (Галушинський М., 1925, с. 92). У міжвоєнну добу традиційні засоби навчання доповнюються аудіальними та аудіовізуальними: радіопередачі, навчальні фільми (Базник М., 1928, с. 4).

На уроках географії послуговувалися картами, як правило, німецькими та деякими крайовими. У міжвоєнний період використовували виключно польські карти, що їх видавав варшавський центральний картографічний інститут чи львівське видавництво “Ksieźnica — Atlas”. Завдяки М. Кордубі у школах стали використо-

увати фізичну карту Австро-Угорщини, видану українською мовою австрійським картографічним інститутом у Відні (Соляр І., 2007, с. 45).

Важливим засобом навчання й виховання чоловічої молоді виступав особистий приклад учителя. Зі споминів колишніх учнів гімназій слідує, що учителі були високоосвіченими, високоморальними особистостями, толерантними, поважними; цікавилися громадським життям, залучали юнаків до краєзнавчої, етнографічної, науково-пошукової, спортивної діяльності (Ювілейна книга, 1998, с. 108). “Своєю повагою і віддаваною їм честю, – пригадує С. Шах, – впливали професори... виховно на своїх учнів, були... взором до наслідування... Для нас, молодих учнів, стояли наші професори на недосяжній висоті, наче півбоги на галицькій Олімпі! В українським житті відігравали вони поважну роллю...” (Ювілейна книга, 1998, с. 78-79).

У навчальному процесі другої половини XVIII – початку XIX ст. домінували пасивні методи вивчення навчального матеріалу: відтворення, заучування. Учителі Г. Врецьона, К. Кахникевич, П. Кирчів, А. Клебович на шпальтах часописів піднімають питання пошуку активних форм та методів навчання (Клебович А., 1882, с. 137-138), видання нової літератури для дитячого читання (Кирчів П., 1886, с. 19).

У другій половині XIX ст. переважають, навпаки, активні методи навчання: аналіз, синтез, дискусія, досліди. У 20-тих роках XX ст. найбільшою прихильністю користувалася прагматична педагогіка Дж. Дьюї. Її творча реалізація призвела до пошуку нових освітніх технологій: комплексної системи навчання, модифікації Дальтон-плану, бригадно-лабораторної форми навчання з опорою на метод проектів тощо. Випрацьовуються критерії ефективності дидактичних методів. Серед учителів домінує переконання, що найоптимальнішими методами є ті, які дозволяють досягти позитивних результатів при найменшій затраті сил (Бень В., 1938, с. 24).

За міжвоєнної доби у чоловічих навчальних закладах пропагували ідею кореляції в навчанні, під якою розуміли зв'язок між предметами чи іншими

галузями знань, використання прийомів синтезу, концентрації навчального матеріалу навколо певної “програмової осі”. В основу вивчення навчальних предметів Г. Терлецький вимагав покласти принцип концентрації, цілісності навчального матеріалу. Проаналізувавши чинні навчальні програми, педагог доходить висновку, що, коли в 1-2 класах навчальні предмети ще вивчаються “в цілості”, то вже з наступного класу, “шкільна наука починає ...різникуватись і спеціалізуватись”, і в 5 класі діти вивчають вже 11 різних шкільних дисциплін, що не дозволяє вибудувати логічну цілісну картину навчального предмета. Проаналізувавши погляди зарубіжних педагогів з цього питання, Г. Терлецький визначає принцип кореляції як “одну з відмін ширше продуманої, сучасної форми концентрації” (Терлецький Г., 1927, с. 71). Дотримання принципу кореляції зовсім не означає механічного надуманого поєднання тем, навпаки, навчальний матеріал групується відповідно до мети й завдань навчання чи вимог життя. Вдало поєднаний матеріал, правильне дотримання принципу кореляції “розбуджує і розвиває умову рухливості, комбінаційне думання” (Терлецький Г., 1927, с. 72).

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що до кінця XIX ст. усі державні середні та вищі школи в Галичині були чоловічими, жіночих гімназій як підстави для отримання середньошкільної освіти не було. Основними формами навчання виступали лекції, екскурсії, самопідготовка. Серед навчальних засобів чоловічих освітніх закладів виокремлюємо підручники, навчальні й методичні посібники, дидактичні матеріали, обладнання, навчальні кабінети й бібліотеки. У навчальному процесі другої половини XVIII – початку XIX ст. домінували пасивні методи вивчення навчального матеріалу: відтворення, заучування. У другій половині XIX ст. переважають, навпаки, активні методи навчання: аналіз, синтез, дискусія, досліди. Відбувалася еволюція дидактичного процесу в напрямі удосконалення, творчого використання прогресивного зарубіжного досвіду.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо аналіз навчальних підручників, методики викладання окремих предметів у чоловічих гімназіях.

Література

1. Базник М. Кіно на послугах шкільного навчання / М. Базник // Шлях виховання й навчання. — 1928. — Ч. 5-6. — С. 4-8.
2. Бень В. Що важніше: метода чи вислід праці / В. Бень // Учительське слово. — 1938. — Ч. 3. — С. 24.
3. Галущинський М. Світляні образи на послугах освіти / М. Галущинський // Народня Просвіта. — 1925. — Ч. 6. — С. 92-93.
4. Домбровський А. Не легковажмо тестів / А. Домбровський // Учительське слово. — 1939. — Ч. 1 — С. 34; Ч. 4. — С. 16-18.
5. Дорошенко Н. Освітньо-виховне значення екскурсії із призначеною метою / Н. Дорошенко // Освіта і виховання. — 1934. — Ч. 5. — С. 17-18.
6. Завгородня Т. К. Дидактична думка в Галичині (1919-1939 роки) / Тетяна Завгородня; Прикарпат. ун-т ім. Василя Стефаника. — Івано-Франківськ: Плай, 1998. — 167 с.
7. Кирчовъ П. О видавництвѣ для молодѣжи / П. Кирчовъ // Школьна часопись. — 1886. — Р. VII — Ч. 3. — С. 17-19.
8. Клебович А. Якъ поступати при науцѣ читаня, щобы дѣти не читали зъ памяти / А. Клебович // Школьна часопись. — 1882. — Ч. 18. — С. 137-138.
9. Курляк І. Є. Українська гімназійна освіта у Галичині (1864-1918) / І. Курляк. — Львів, 1997. — 222 с.
10. Лисогір М. Українська приватна гімназія “Рідної школи” в Збаражі в роках 1910-1914 / Михайло Лисогір // Збаражчина. Збірник споминів статей і матеріалів / ред. колегія: А. Батюк, Г. Ничка, Р. Осінчук, М. Лисогір, Т. Панасюк; НТШ, Комісія регіональних дослідів і публікацій; Український Архів, т. XVII. — Торонто, [1968]. — С. 550-558.
11. Нагачевська З. І. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина XIX ст. — 1939 р.): монографія / З. І. Нагачевська. — Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2007. — 764 с.
12. Соляр І. Академічна гімназія / І. Соляр // Енциклопедія Львова. — Львів: Літопис, 2007. — Т. 1. — С. 44-46.
13. Терлецький Г. Кореляція в навчанні / Г. Терлецький // Шлях виховання й навчання. — 1937. — Ч. 4 — С. 64-73.
14. Українська Академічна гімназія у Львові 1921-1931. — Львів: Накладом Батьківського Комітету, 1932. — 101 с.
15. Шах С. Львів — місто моєї молодости. Ч. III “Цісарсько-королівська Академічна Гімназія” / Степан Шах. — Мюнхен: Християнський Голос, 1956. — 364 с.
16. Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі. До сторіччя заснування. 1898-1998 / підбір, упорядкув. та редакція текстів і коментарі Степана Яреми. — Тернопіль-Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка; Львівське крайове товариство “Рідна школа”, 1998. — 736 с.

Р. І. Пахолок

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЧОЛОВІЧИХ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ГІМНАЗІЯХ (XIX — ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТ.)

Стаття присвячена аналізу дидактичних особливостей навчального процесу в чоловічих західноукраїнських гімназіях у XIX — першій половині XX ст. Автор розкриває основні форми, засоби, методи, принципи навчання юнаків, простежує їхній розвиток. Доведено, що в досліджуваній період у чоловічих гімназіях відбувалася еволюція дидактичного процесу.

Ключові слова: дидактичний процес, чоловічі гімназії, форми, засоби, методи, принципи навчання.

Р. И. Пахолок

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В МУЖСКИХ ЗАПАДНОУКРАИНСКИХ ГИМНАЗИЯХ (XIX — ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX В.)

Статья посвящена анализу дидактических особенностей учебного процесса в мужских западноукраинских гимназиях в XIX — первой половине XX вв. Автор раскрывает основные формы, средства, методы, принципы обучения юношей, прослеживает их развитие. Доказано, что в исследуемый период в мужских гимназиях происходила эволюция дидактического процесса.

Ключевые слова: дидактический процесс, мужские гимназии, формы, средства, методы, принципы обучения.

R. I. Pakholok

FEATURES OF TEACHING TRAINING PROCESS IN MEN'S COLLEGE ZAPADNO UKRAINSKAYA (XIX - EARLY XX V.)

The article analyzes the characteristics of teaching learning process in male Western schools in the nineteenth - early twentieth century. The author reveals the basic forms, means, methods, principles of teaching boys, traces their development. Outlines the structure of educational institutions that vytrymuvalasya in contemporary gymnasium, high school curricula analyzed, the features guide the educational process in schools. Outlines how assessment methods to encourage pupils. Analysis of lessons and excursions as main teaching ways of working with pupils. Singled out the principles upon which was built the learning process in schools. Characteristic of educational tools that teachers in their different exchange gymnasium. Among the training of male educational institutions were singled out textbooks, and manuals, teaching materials, classrooms and libraries.

It is shown that in the period in the evolution of male high school didactic process: from passive forms of learning teachers move to active, apply new pedagogical ideas. Singled out recommendations for further scientific studies: an analysis of textbooks, teaching certain subjects in the gymnasium.

Keywords: didactic process, men's gymnasium, forms, tools, techniques, principles of learning.

Рецензенти:

*д. пед. н., професор, Завгородня Т. К.
канд. пед. н., доцент, Сабат Н. В.*

Стаття надійшла до редакції 10.09.13